

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЛЕЖЕНІНА ОЛЬГА ІГОРІВНА

УДК 351.74 (88) + 341.456

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
У МІЖНАРОДНІЙ ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2004

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України, м. Харків.

Науковий керівник:	доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Бандурка Олександр Маркович, Верховна Рада України, народний депутат
Офіційні опоненти:	доктор юридичних наук, професор, Тищенко Микола Маркович, Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, професор кафедри адміністративного права; кандидат юридичних наук, доцент Клюєв Олександр Миколайович, Державна податкова адміністрація України в Харківській області, начальник Управління роботи з персоналом.
Провідна установа:	Національна академія внутрішніх справ України, кафедра адміністративної діяльності, Міністерство внутрішніх справ України, (м. Київ).

Захист відбудеться „ 2 ” липня 2004 р. о 10.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 Національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, пр-т 50-річчя СРСР, 27.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, пр-т 50-річчя СРСР, 27.

Автореферат розісланий „ 2 ” червня 2004 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В. Каткова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасному світу властиві тенденції глобалізації та інтеграції не тільки позитивних процесів та явищ, але й негативних. З одного боку, відбувається становлення третього покоління прав людини – прав людства. З іншого боку, загострюються глобальні світові проблеми, у тому числі з'являються нові тенденції розвитку кримінального середовища, активізується міжнародний тероризм. Усвідомлюючи небезпеку такої загрози, країни світу вживають спільні заходи щодо належного забезпечення прав людини та людства. Такий підхід вимагає послідовної, зваженої політики компетентних органів різних держав та міжнародних організацій щодо стратегії боротьби з організованою транснаціональною злочинністю, належна реалізація якої має впроваджуватися, серед іншого, і у процесі міжнародної правоохоронної діяльності.

Пріоритетні положення політики Української держави в галузі міжнародної правоохоронної діяльності, визначені у Конституції України, спрямовані на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права. Для реалізації зазначеної політики органи державної влади України, компетенція яких пов'язана з міжнародною правоохоронною діяльністю, мають створювати умови як на внутрішньодержавному (національному), так і міжнародному рівні, з метою реального забезпечення прав і свобод громадян, іноземців та осіб без громадянства, охорони та захисту громадського світового порядку.

Одним із дієвих засобів досягнення зазначеної мети постає якісне трансформування усього механізму національних правоохоронних органів, у тому числі органів внутрішніх справ України, для гарантування соціальної безпеки людини та людства в нових умовах сьогодення. На сучасному етапі державотворення та інтеграції України у світове співтовариство виникає нагальна потреба у активізації соціальної ролі ОВС України, передусім, у галузі забезпечення прав і свобод людини та людства на рівні світових стандартів. Певні зрушення на цьому шляху мають місце, але вони не носять комплексного всеохоплюючого характеру. Залишаються проблеми щодо реального забезпечення виконання ОВС України положень ратифікованих міжнародних договорів, які пов'язані, зокрема, з недостатнім рівнем організаційно-правового, матеріального, фінансового, технічного забезпечення системи ОВС України, а також правової культури правоохоронців, не завжди відповідає вимогам часу діяльність ОВС України у міжнародній правоохоронній сфері.

Така ситуація вимагає рішучих, зважених та спільних заходів науковців та практичних працівників ОВС України. Наукове супроводження міжнародної правоохоронної діяльності ОВС України розглядається як важливий чинник реалізації такої діяльності. Аналіз чинного законодавства України в галузі міжнародної правоохоронної діяльності, практики реалізації нормативно-правових актів, теоретичне осмислення наукових праць у різних галузях юриспруденції дає можливість

переконатися у тому, що не всі аспекти цієї діяльності, у тому числі управлінський, було досліджено повною мірою; практично відсутні роботи, в яких розглядаються вимоги щодо якісного трансформування міжнародної правоохоронної діяльності з огляду на випереджаюче врахування нових тенденцій розвитку міжнародної злочинності та шляхів його забезпечення; недостатньо уваги приділялося розробці ефективних організаційно-правових механізмів ОВС України, які були б спроможні оперативно та якісно вирішувати проблеми соціальної безпеки у широкому розумінні цього слова, а також злагоджено взаємодіяти з відповідними міжнародними механізмами для підтримання громадського світового порядку. Таким чином, глибоке дослідження у організаційно-правовому аспекті проблем участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності набуває особливого змісту і актуальності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках планів наукових досліджень Міністерства внутрішніх справ України (п. 6.1 Пріоритетних напрямків фундаментальних досліджень вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ МВС України на період з 2002-2005 рр., затверджених наказом МВС України від 30 червня 2002 р. № 635), Національного університету внутрішніх справ (п. 2.3 Головних напрямків наукових досліджень Національного університету внутрішніх справ на 2001-2005 рр.). Робота спрямована також на реалізацію основних положень Програми діяльності органів внутрішніх справ щодо поліпшення правопорядку в Україні на початку III тисячоліття (затверджено рішенням колегії МВС України від 28 грудня 1999 р. № 8 км/1) та Перспективного плану дій МВС України у сфері європейської інтеграції та співробітництва з ЄС (затверджено розпорядженням МВС України від 30 грудня 2002 р. № 618).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України, практики його реалізації та узагальнення основних положень праць науковців визначити сутність та особливості міжнародної правоохоронної діяльності, організаційно-правові засади належної участі ОВС України у цій діяльності, а також виробити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового регулювання міжнародної правоохоронної діяльності ОВС України, організаційного трансформування ОВС України в напрямку забезпечення цивілізованої міжнародної правоохоронної діяльності.

Досягнення цієї мети вимагає вирішення таких задач:

- визначення та аналіз понятійного апарату міжнародної правоохоронної діяльності;
- розкриття змісту та призначення міжнародної правоохоронної сфери;
- визначення суб'єктів управління в галузі міжнародної правоохоронної діяльності та їх компетенції;
- дослідження повноважень ОВС України як суб'єкта управління у міжнародній правоохоронній сфері;

- обґрунтування шляхів якісної, організованої реалізації функцій міжнародної правоохоронної діяльності органами внутрішніх справ України;
- аналіз чинного національного законодавства та виділення нормативно-правових актів, відповідно до яких має здійснюватися управління ОВС України в процесі міжнародної правоохоронної діяльності;
- узагальнення практики міжнародної правоохоронної діяльності суб'єктів цієї діяльності як в Україні, так і поза її межами, з визначенням шляхів оптимізації їх організаційних структур, функцій, методів та форм управління;
- розробка пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності ОВС України в напрямку узгодженої взаємодії з зарубіжними правоохоронними органами та міжнародними організаціями у міжнародній правоохоронній сфері.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності.

Предмет дослідження становлять теоретико-методологічні й організаційно-правові засади, форми та методи міжнародної правоохоронної діяльності ОВС України, а також шляхи їх удосконалення.

Методологічною основою дисертації є теоретико-методологічний арсенал, зумовлений метою та особливостями явища, що аналізується, – міжнародної правоохоронної діяльності та участі в ній ОВС України. Спираючись, передусім, на вітчизняну теоретико-методологічну спадщину, автор виходить з *діалектичного світорозуміння*. *Системний метод* використовувався під час дослідження міжнародної правоохоронної діяльності з позицій теорії управління (підрозділ 1.2), визначення правової бази міжнародної правоохоронної діяльності ОВС України (розділ 2). *Логіко-семантичний метод* сприяв поглибленню понятійного апарату (підрозділи 1.1 – 1.3). За допомогою *організаційно-структурного, функціонального й системного методів*, а також *синергетичного підходу* досліджено державне та міждержавне управління міжнародною правоохоронною сферою як систему, структурні елементи об'єкта та суб'єкта державного (міждержавного) управління міжнародною правоохоронною сферою (розділ 1). *Суб'єктно-об'єктний підхід* використовувався при розгляді управління ОВС України міжнародною правоохоронною сферою як цілісної системи (підрозділи 3.1 – 3.3). *Історико-правовий метод* застосовано під час аналізу еволюції нормативно-правової бази щодо завдань, функцій, повноважень ОВС України як органу державного управління у міжнародній правоохоронній сфері за роки незалежності України (підрозділ 2.2). Завдяки *порівняльно-правовому методу* визначено напрямки удосконалення національного законодавства з метою інтеграції України до світової спільноти (підрозділи 2.3, 3.4). *Статистичний метод* використовувався для ілюстрації досягнень і недоліків у правовому регулюванні відносин у міжнародній правоохоронній сфері та визначення

шляхів підвищення ефективності реалізації управлінських функцій ОВС України (розділи 2, 3). Розв'язанню проблем інформаційного забезпечення ОВС України як суб'єкта державного управління у міжнародній правоохоронній сфері сприяло комплексне використання *інформаційного підходу, логічного методу, методу моделювання* (підрозділ 3.4).

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження склали наукові праці фахівців з теорії держави та права, теорії управління та адміністративного права, міжнародного права, інших галузевих правових наук: В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, М.І. Ануфрієва, Г.В. Атаманчука, І.В. Арістової, О.М. Бандурки, І.Л. Бачило, Ю.П. Битяка, В.Т. Білоуса, О.К. Безсмертного, В.П. Бож'єва, А.Н. Глібова, С.Т. Гончарука, К.Ф. Гуценка, Р.А. Калюжного, О.М. Ключова, Л.В. Ковалюка, В.К. Колпакова, О.П. Коренева, Ю.Ф. Кравченка, В.Н. Кудрявцева, І.Е. Марочкіна, Н.П. Матюхіної, М.І. Мельника, Г.І. Петрова, В.М. Плішкіна, О.Ф. Скакун, О.О. Теличкіна, Л.Д. Тимченка, Ю.О. Тихомирова, М.М. Тищенко, Г.В. Щокіна, О.Н. Ярмиша та ін. Нормативною та емпіричною базою дисертації стали норми Конституції України та інших законодавчих актів, нормативно-правові акти органів виконавчої влади, у тому числі МВС України, міжнародно-правові документи робочих органів ООН, Ради Європи, Європейської комісії ЄС, статутних органів СНД, Інтерполу; національна правозастосовна практика, досвід здійснення міжнародної правоохоронної діяльності провідними державами світу, узагальнення практики застосування національного законодавства з питань державного управління міжнародною правоохоронною сферою та міжнародної правоохоронної діяльності ОВС України, довідкова література, статистичні та аналітичні матеріали, які містять інформацію з проблеми, що досліджується.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших в українській юридичній науці комплексних досліджень організаційно-правових засад участі органів внутрішніх справ України у міжнародній правоохоронній діяльності. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

- визначено категоріальний апарат міжнародної правоохоронної діяльності та запропоновано ознаки цивілізованої міжнародної правоохоронної діяльності (див. с. 17);
- вперше запропоновано визначення поняття державного та міждержавного управління у міжнародній правоохоронній сфері; обґрунтовано доцільність використання методології теорії управління для удосконалення міжнародної правоохоронної діяльності та її трансформування у цивілізовану;
- сформульовано автором визначення поняття міжнародної правоохоронної сфери; узагальнено та проаналізовано її особливості як об'єкта управління;
- запропоновано сформувати інтегративну систему національних органів усіх гілок державної влади, компетенція яких цілком чи частково пов'язана з міжнародною правоохоронною

діяльністю, та відповідних міжнародних організацій (міжурядових); обґрунтована доцільність розгляду цієї системи як суб'єкта міждержавного управління;

- визначено й системно досліджено роль та місце ОВС України в системі управління у міжнародній правоохоронній сфері;
- запропоновано підхід до комплексного формування належної правової бази регулювання участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності;
- сформульовано пропозиції щодо необхідності прийняття Закону України „Про міжнародну правоохоронну діяльність України” та розроблено проект цього закону;
- комплексно досліджено вплив ратифікованих Україною міжнародних актів на створення правових підстав для забезпечення цивілізованої участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності;
- вперше запропоновано і обґрунтовано доцільність підвищення статусу НЦБ Інтерполу в Україні для підвищення ефективності діяльності суб'єктів державного (міждержавного) управління у міжнародній правоохоронній сфері;
- внесено пропозиції щодо удосконалення організаційних засад управління ОВС України в напрямку забезпечення їх цивілізованої участі у міжнародній правоохоронній діяльності;
- дістала подальший розвиток та уточнення Концепція інформатизації органів внутрішніх справ України, передусім у напрямку зваженої імплементації європейських стандартів у галузі захисту персональних даних.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

- у науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації можуть бути основою для подальшої розробки проблем правового забезпечення міжнародної правоохоронної діяльності України та управління ОВС України у міжнародній правоохоронній сфері;
- у правотворчості – в результаті дослідження сформульовано ряд пропозицій щодо внесення змін і доповнень до чинного національного законодавства, зокрема: розроблено проект Закону України „Про міжнародну правоохоронну діяльність України”, пропозиції до законів України „Про оперативно-розшукову діяльність”, „Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” та направлено до Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності; внесено зміни до проекту Постанови Кабінету Міністрів України „Про удосконалення взаємодії з Міжнародною організацією кримінальної поліції” та направлено до Міністерства внутрішніх справ України (про що є відповідні акти впровадження);

- у правозастосовчій діяльності – використання одержаних результатів дозволить поліпшити практичну діяльність ОВС України у міжнародній правоохоронній сфері з метою перетворення її у цивілізовану;

- у навчальному процесі – матеріали дисертаційного дослідження використовуються при викладанні дисциплін „Судові та правоохоронні органи України”, „Управління в органах внутрішніх справ”. Деякі положення дисертації враховані у навчально-методичних розробках, підготовлених за участю автора;

- у правовиховній сфері – положення і висновки дисертації можуть слугувати матеріалом для підвищення рівня правової культури суспільства та працівників ОВС України.

Апробація результатів дисертації. Основні положення роботи, теоретичні та практичні висновки було оприлюднено на наукових та науково-практичних конференціях, у тому числі і міжнародних: Третій Міжнародній міждисциплінарній конференції „Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління” (м. Харків, 4-9 листопада 2002 р.); науково-практичній конференції „Актуальні проблеми управління персоналом органів внутрішніх справ України” (м. Харків, 24 жовтня 2002 р.); Третьому Міжнародному науковому конгресі „Державне управління та місцеве самоврядування” (м. Харків, 26 лютого 2003 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції „Актуальні проблеми державотворення в умовах адміністративної реформи” (м. Запоріжжя, 11-12 квітня 2003 р.); XI Міжвузівській студентській науковій конференції „Наука і вища освіта” (м. Запоріжжя, 15-16 травня 2003 р.); науково-практичній конференції „Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених” (м. Харків, 20 червня 2003 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у десяти наукових статтях, сім з яких опубліковано у фахових виданнях, та тезах доповіді на науково-практичній конференції.

Структура дисертації. Відповідно до мети, предмета дослідження дисертація складається із вступу, трьох розділів, які охоплюють десять підрозділів, висновку, списку використаних джерел (291 найменування), чотирьох додатків. Повний обсяг дисертації – 267 сторінок. Список використаних джерел займає 28 сторінок, додатки містяться на 39 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначається її зв'язок з науковими планами та програмами, мета й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дослідження.

Розділ 1 „Теоретико-методологічні засади участі органів внутрішніх справ України у міжнародній правоохоронній діяльності” складається з трьох підрозділів і присвячений загальнотеоретичним проблемам міжнародної правоохоронної діяльності.

У підрозділі 1.1 *„Категоріальний апарат міжнародної правоохоронної діяльності”* для розкриття сутності та змісту міжнародної правоохоронної діяльності зроблено аналіз понять, що склали основу категоріального апарату і були синтезовані у самостійний науковий феномен „міжнародна правоохоронна діяльність”. Аналіз чинного національного законодавства, а також праць науковців (О.М. Бандурка, О.К. Безсмертний, К.Ф. Гуценко, М.І. Мельник, М.І. Хавронюк, В.І.Осадчий, О.В. Тюріна та ін.) дозволив переконатися у відсутності чіткого визначення поняття „правоохоронні органи” як у законодавстві України, так і в теорії права. Дисертант обґрунтував власну позицію стосовно тлумачення означеної категорії.

Спираючись на теоретико-методологічний арсенал теорії держави і права, виходячи із широкого тлумачення терміна „охорона”, у дисертації обґрунтовано поняття правоохоронної діяльності держави. Зважаючи на те, що за своїм змістом правоохоронна діяльність держави є багатофункціональною, автор переконаний в доцільності наступного твердження: з огляду на функції правоохоронної діяльності держави саме ця діяльність вимагає створення певної системи державних органів – правоохоронних та судових; суди постають вершиною піраміди всієї системи органів, що здійснюють правоохоронну діяльність держави, а не тих, що є правоохоронними. Таким чином, у роботі повністю поділяється точка зору О.М. Бандурки та О.К. Безсмертного стосовно переліку правоохоронних органів України. У роботі зазначено, що вельми актуальним постає питання щодо чіткого визначення поняття „правоохоронні органи” безпосередньо в законодавстві.

У дисертації запропоновано наступне визначення поняття „міжнародна правоохоронна діяльність держави”: це діяльність, що визначається міжнародною правоохоронною та міжнародною судовою функціями держави, які реалізуються національною системою правоохоронних та судових органів, здійснюється у межах міжнародних охоронних та регулятивних правовідносин і має відповідати системі їх принципів. На основі глибокого аналізу та системного підходу у роботі зазначено, що складовими системи принципів міжнародної правоохоронної діяльності (далі – МПД) держави постають: основні принципи міжнародного права; загальновизнані принципи міжнародного кримінального права; принципи, що містяться у міжнародних угодах. Під час з’ясування ознак МПД держави автор спирався на ознаки правоохоронної діяльності, що наведені у роботах О.М. Бандурки, О.К. Безсмертного, І.Є. Марочкіна, В.П. Бож’єва.

Досягнення головної мети міжнародної правоохоронної діяльності держави – охорони права та підтримання світового правопорядку – передбачає забезпечення якісного виконання основних завдань цієї діяльності. У роботі було досліджено відповідність головних функцій правоохоронної

діяльності держави завданням МПД держави з огляду на їх специфічність, що дозволило виділити зважену систему функцій МПД держави. У роботі запропоновано широке тлумачення поняття „міжнародна правоохоронна діяльність”, основними компонентами якої об’єктивно постають: боротьба з міжнародними злочинами, злочинами міжнародного характеру та загальнокримінальними злочинами транснаціонального характеру; попередження зазначених злочинів; боротьба та попередження міжнародних деліктів, а також заходи правового виховання.

Подана дефініція міжнародної правоохоронної сфери (далі – МПС), що постає об’єктом міжнародної правоохоронної діяльності, – це соціальне середовище, яке потребує охорони та захисту прав і свобод людини й держав на рівні світових стандартів, а також охорони та захисту громадського світового порядку. У роботі подано обґрунтування доцільності віднесення до суб’єктів МПД: держави та їх органи, що уповноважені представляти державу у зовнішніх зносинах в галузі МПД; міжнародні міжурядові організації, що функціонують у міжнародній правоохоронній сфері; деякі міжнародні неурядові організації; індивідів (фізичних осіб).

Дослідження категоріального апарату МПД сприяло введенню поняття „загальна міжнародна правоохоронна діяльність”: це діяльність держав, відповідних міжнародних міжурядових й неурядових організацій та індивідів. Зроблено висновок щодо доцільності розгляду загальної МПД з системних позицій: це система, яка включає підсистему МПД держав і міжнародних міжурядових організацій та підсистему МПД суспільств і міжнародних неурядових організацій. Таким підходом робиться певний крок у напрямку здійснення цивілізованої міжнародної правоохоронної діяльності. У дисертації зосереджено увагу на дослідженні першої підсистеми з урахуванням зв’язків між зазначеними підсистемами. У роботі підкреслено доцільність проведення спеціальних досліджень другої підсистеми.

У підрозділі 1.2 „*Методологія управління як засіб реалізації та удосконалення міжнародної правоохоронної діяльності*”, зважаючи на багатоаспектність міжнародної правоохоронної діяльності держав і міжнародних міжурядових організацій, запропоновано та обґрунтовано доцільність аналізу суто управлінського аспекту цієї діяльності. Дисертант довів, що управлінські відносини у міжнародній правоохоронній сфері покликані забезпечити організоване, ефективне функціонування тих відносин, які є провідними у цій сфері.

Однією із важливих та ефективних форм забезпечення правоохоронної політики держави є здійснення державного управління міжнародною правоохоронною сферою. Враховуючи транснаціональний характер МПД, у роботі доведено, що необхідним, доцільним та перспективним є наукове дослідження міждержавного управління у МПС. При цьому йдеться як про суто державне (національне) управління, так і зважену координацію зусиль в межах усієї міжнародної спільноти. У роботі обґрунтовано необхідність комплексного дослідження проблеми реалізації та удосконалення міжнародної правоохоронної діяльності з позицій теорії управління (у організаційно-правовому

аспекті), тобто як проблему реалізації та удосконалення міждержавного управління у міжнародній правоохоронній сфері.

Автором сформульовано та обґрунтовано загальні засади концепції управління у міжнародній правоохоронній сфері, якою визначається передусім: широке тлумачення державного (міждержавного) управління у МПС; об'єкт управління – міжнародна правоохоронна сфера, яка потребує керуючого, регулюючого, організуючого, узгоджувального впливу певних національних органів усіх гілок державної влади, а також відповідних міжнародних міжурядових організацій, що були визнані у роботі суб'єктами державного (міждержавного) управління.

На думку автора, формулюванню та розширенню підстав трансформування МПД у цивілізовану діяльність сприяє запропонований підхід стосовно забезпечення ефективності реалізації функцій МПД. Доведено, що виділення та дослідження загальних управлінських функцій державного (міждержавного) управління у МПС дозволяє спрямувати, організувати та певним чином контролювати процес виконання функцій МПД відповідними суб'єктами управління. Наголошено, що існуючі та перспективні функції мають ефективно реалізовуватися або вже зазначеними суб'єктами управління, або новими, які б були в змозі сприяти усталеному розвитку інтегративної системи суб'єктів управління у міжнародній правоохоронній сфері.

У роботі показано, що ефективність методів управління у МПС визначається ступенем узгодженості цілеспрямованої регулюючої діяльності суб'єктів з механізмом самоорганізації МПС. Запропоновано сформувати систему методів означеного управління, яка є відкритою та відповідає вимогам адекватності щодо змін у міжнародній правоохоронній сфері. У роботі підкреслено, що зроблені лише перші кроки в цьому напрямку під час дослідження ОВС України як суб'єкта управління у МПС.

У роботі запропоновано та обґрунтовано доцільність дослідження державного (міждержавного) управління як системи, а також використання інтегративного поняття – система державного (міждержавного) управління міжнародною правоохоронною сферою. Наголошено, що особливого наукового та практичного значення набуває проблема дослідження ефективності взаємозв'язків між суб'єктами та об'єктами управління у зв'язку із необхідністю реалізації сумісних зусиль щодо боротьби з організованою транснаціональною злочинністю.

У підрозділі 1.3 „Міжнародна правоохоронна сфера як об'єкт управління” доведено особливу роль міжнародної правоохоронної сфери як об'єкта управління, зважаючи на запропоновану концепцію управління у зазначеній сфері. Бачення міжнародної правоохоронної діяльності передусім з позицій задоволення об'єктивних потреб МПС зумовило аналіз об'єкта управління саме під таким кутом зору. З'ясування змісту понять „основні права людини”, „громадський світовий порядок”, „міжнародна громадська безпека”, „національна безпека” дозволили виявити існуючі проблеми МПС та можливі організаційно-правові заходи щодо їх

вирішення. Відштовхуючись від того, що МПД спрямована на охорону та захист міжнародної правоохоронної сфери, у дисертації було визначено та досліджено основні чинники, які негативно впливають на ступінь захищеності цієї сфери: міжнародні злочини, злочини міжнародного характеру, загальнокримінальні злочини транснаціонального характеру, міжнародні делікти. Обґрунтовано, що для визначення об'єктивних потреб об'єкта управління, передбачення та врахування загроз МПС, вироблення зваженої й адекватної стратегії управління відповідними суб'єктами доцільно застосувати структурно-функціональний підхід щодо дослідження об'єкта управління.

Аналіз МПД розвинутих країн світу дозволив дійти до висновку, що роль міжнародної правоохоронної сфери як об'єкта управління не обмежується лише визначенням потреб цієї сфери та ініціюванням певних організаційно-правових заходів з боку суб'єктів управління. У дисертації наголошено на необхідності конструктивного використання об'єктом управління можливостей місцевого самоврядування та громадських об'єднань.

Розділ 2 „Правове регулювання діяльності органів внутрішніх справ України у міжнародній правоохоронній сфері” складається із трьох підрозділів, в яких проаналізовано стан правового регулювання участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності, визначено існуючі проблеми, вироблено конкретні пропозиції, рекомендації щодо їх вирішення.

У підрозділі 2.1 *„Специфіка правового регулювання участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності”* обґрунтовується доцільність дослідження діяльності ОВС України на міжнародній арені, здійснюється аналіз особливостей правового регулювання ОВС України як суб'єкта МПД та суб'єкта державного (міждержавного) управління у МПС, зважаючи на теоретико-методологічні засади участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності (розділ 1). Доводячи спроможність ОВС України щодо здійснення цивілізованої МПД, у дисертації узагальнені існуючі організаційно-правові основи такої діяльності та запропоновані перспективні організаційно-правові заходи. Аналіз чинного законодавства України дозволив дійти до висновку: поняття „міжнародна правоохоронна діяльність” не закріплено у законодавстві; окремі питання діяльності ОВС України розрізнено знайшли своє відображення у національному законодавстві, але воно не носить комплексного всеохоплюючого характеру. Це дало підставу для власного авторського погляду на цю проблему. Доведено, що ОВС України постають суб'єктом міжнародно-правових та адміністративно-правових відносин, що дозволило визначити та сформулювати складові правової бази участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності, а саме: сукупність норм національного законодавства, що регламентують діяльність ОВС України як суб'єкта МПД; сукупність норм національного адміністративного законодавства, що регламентують діяльність ОВС України як суб'єкта державного управління у МПС; сукупність норм міжнародного законодавства, ратифікованих

у національне законодавство, що регламентують діяльність ОВС України і як суб'єкта МПД, і як суб'єкта міждержавного управління у МПС.

Процес входження України до єдиного правового простору розвинутих країн світу вимагає узгодження національного адміністративного права з чинними міжнародними нормами, а також розробки механізму реалізації норм, що містяться у ратифікованих Україною міжнародних договорах. Базуючись на дослідженні особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері державного управління, у роботі акцентовано увагу на необхідності оновлення адміністративно-правових норм та створення зовсім нових, що відповідають світовим стандартам стосовно захисту прав людини, під час формування правової основи участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності.

У підрозділі 2.2 *„Роль національного законодавства у належному здійсненні ОВС України міжнародної правоохоронної діяльності”* відповідно до запропонованого підходу щодо формування правової бази участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності було виділено та досліджено: норми національного законодавства, що регламентують діяльність ОВС України як суб'єкта МПД; норми національного адміністративного законодавства, що регламентують діяльність ОВС України як суб'єкта державного управління у МПС.

Дисертантом доведено, що чинне національне законодавство забезпечує належний необхідний рівень участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності за трьома основними її напрямками (підрозділ 1.1). Визначено, що цей рівень забезпечувався відповідними нормами національних законів (передусім Конституцією України), в яких знайшли своє закріплення деякі аспекти цивілізованої МПД. Аналіз підзаконних актів Президента України та Кабінету Міністрів України, виданих за роки незалежності України, засвідчив, що вони демонструють позитивні зрушення у бік створення та впровадження організаційно-правових механізмів для відповідності певним ознакам цивілізованої МПД. Аналіз відомчих нормативно-правових актів дозволив переконатися, що керівництво МВС України, усвідомлюючи необхідність системного підходу щодо вирішення проблем боротьби з транснаціональною злочинністю та охорони прав і свобод людини й людства, виступає з правотворчою ініціативою на засадах доцільності, системності, науковості, відповідності світовим стандартам у галузі забезпечення прав і свобод людини.

З іншого боку, у роботі наголошено на тому, що рівень участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності є необхідним, але недостатнім з огляду на сучасний та перспективний стан цієї діяльності. Відсутність всеохоплюючої правової бази забезпечення стратегії України щодо боротьби з організованою транснаціональною злочинністю, а також нагальна потреба на законодавчому рівні зважено урегулювати відносини, що виникають у міжнародній правоохоронній сфері, дали підставу для пропозицій про створення нового закону України, а також для розробки проекту закону. Цей закон має забезпечити якісну взаємодію всіх ланок системи МПД України,

визначити рамки самоорганізації цієї системи та гарантії ефективності її функціонування. На думку автора, Закон України „Про міжнародну правоохоронну діяльність України” постає однією з необхідних передумов створення якісно нового організаційно-правового механізму забезпечення належної міжнародної правоохоронної діяльності.

У підрозділі 2.3 „Вплив міжнародно-правових актів на діяльність ОВС України у міжнародній правоохоронній сфері” відповідно до запропонованого підходу (підрозділ 2.1) щодо формування правової бази участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності виділено та досліджено нормативно-правові акти, які ратифіковані Україною та прийняті до виконання на рівні національного законодавства.

У роботі доведено об’єктивну потребу розгляду двох видів правового регулювання діяльності ОВС України як суб’єкта МПД та суб’єкта міждержавного управління у МПС. За допомогою договірно-правового та інституційного механізмів з’ясовано вплив зазначених нормативно-правових актів на рівень діяльності ОВС України у міжнародній правоохоронній сфері. Показано, що головним результатом такого впливу постає створення міцних правових підстав для забезпечення цивілізованої участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності. У роботі запропоновано здійснити систематизацію нормативно-правових актів (національних та ратифікованих міжнародних) в галузі МПД та наголошено на необхідності вивчення їх всіма працівниками ОВС України, які залучаються до участі у МПД.

Розділ 3 „Роль підрозділів органів внутрішніх справ України у діяльності суб’єктів управління у міжнародній правоохоронній сфері: організаційно-правові засади та шляхи удосконалення” містить чотири підрозділи, в яких досліджуються у організаційно-правовому аспекті суб’єкти відомчого, державного та міждержавного управління у міжнародній правоохоронній сфері, а також місце ОВС України у механізмі взаємодії та співробітництва у цій сфері.

У підрозділі 3.1 „Управління міжнародних зв’язків Головного штабу МВС України як суб’єкт відомчого управління” проаналізовано організаційно-правові засади діяльності зазначеного Управління, що постає структурним підрозділом МВС України. Базуючись на системній теорії організації, під час дослідження організаційно-правових засад діяльності Управління було зроблено висновок, що каналом взаємодії ОВС України, а також інших правоохоронних органів (національних та зарубіжних) і відповідних міжнародних організацій у МПС повинна стати організаційна система управління. Оскільки система управління МПС потребує від ОВС України органічної єдності управлінського механізму та організаційної системи управління, у підрозділі досліджено шляхи узгодження організаційних форм та управлінського механізму. Запропоновано розробити нове Положення про Управління міжнародних зв’язків Головного штабу МВС України, в якому б закріплювалося: компетенція цієї структури як суб’єкта відомчого управління у МПС;

адекватна організаційна система, функції, методи та форми управлінської діяльності; правова база, яка розвивається з урахуванням адаптації законодавства України до законодавства ЄС; форми взаємодії з іншими суб'єктами управління у МПС; відповідальність та ін.

У підрозділі 3.2 „*Специфіка повноважень Національного центрального бюро Інтерполу в Україні*” досліджено організаційно-правові засади діяльності НЦБ Інтерполу в Україні, що постає одночасно структурним підрозділом Інтерполу та МВС України. Автором наголошено на необхідності удосконалення управлінських зв'язків як між самими Національними центральними бюро (НЦБ), так і між НЦБ та іншими органами Інтерполу. У той же час адекватних організаційних форм, методів та форм управління потребує і кожне НЦБ. У роботі відстоюється зазначена точка зору і стверджується, що за таких умов можлива реалізація повною мірою управлінського потенціалу як Інтерполу в цілому, так і кожного НЦБ. Вперше запропоновано і обґрунтовано доцільність дослідження НЦБ Інтерполу в Україні і як суб'єкта державного управління, і як суб'єкта міждержавного управління у МПС.

Аналіз положень Статуту Інтерполу дозволив зробити висновок, що керівництво Інтерполу усвідомлює те, що питання організації та структури НЦБ повинно бути внутрішньою справою держави, і таким чином сприяє кожній країні у виборі вільної форми співробітництва з Інтерполом, яка, у той же час, має бути адекватною національним особливостям та сучасним світовим тенденціям зміцнення боротьби зі злочинністю транснаціонального характеру. Показано, що ефективність НЦБ Інтерполу в Україні як суб'єкта державного управління значною мірою пов'язана із розвитком його внутрішньоорганізаційного механізму, який має бути адекватним сучасним тенденціям розвитку МПС, відповідати дворівневій організації системи НЦБ Інтерполу в Україні та враховувати постійні зв'язки між елементами системи. Управлінське трактування діяльності цієї системи дозволило усвідомити появу нових завдань, реалізація яких потребувала формування нових функцій, запровадження обґрунтованих методів їх здійснення. Запропоновані концептуальні засади нового Положення про НЦБ Інтерполу в Україні.

У підрозділі 3.3 „*Місце та роль Бюро з координації боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території Співдружності Незалежних Держав в управлінні міжнародною правоохоронною сферою*” проаналізовано цілі, принципи, завдання, функції, організаційну структуру та діяльність одного із органів міждержавного управління у МПС – Бюро, а також шляхи його вдосконалення. Виходячи із концепції управління у міжнародній правоохоронній сфері (підрозділ 1.2) та необхідності посилення координаційних зв'язків між правоохоронними органами країн СНД, розглянута компетенція Бюро як суб'єкта міждержавного управління з відповідними повноваженнями, що закріплені у Статуті СНД, Положенні про Бюро, деталізовані в інших нормативних актах стосовно його діяльності, а також розвинуті у дисертації. Рекомендовано скоригувати існуючу організаційну структуру Бюро. Наголошено на доцільності

системної організації статутних і галузевих органів СНД для удосконалення управлінської діяльності у МПС та запропоновано комплекс організаційно-правових заходів, що мають впроваджуватися Бюро для досягнення його мети.

Аналіз діяльності Бюро дозволив автору дійти до висновку, що ОВС України, використовуючи механізми Ради міністрів внутрішніх справ держав-учасниць СНД, уповноважених представників, що представляють у Бюро інтереси МВС держав, призначені здійснювати управлінські функції у МПС як суб'єкт міждержавного управління.

У підрозділі 3.4 „Інформатизація як чинник удосконалення діяльності суб'єктів управління у міжнародній правоохоронній сфері” проаналізовано роль новітніх інформаційних технологій та світових інформаційно-правових стандартів у процесі управління МПС. У роботі запропоновано концептуальний підхід щодо інформаційного забезпечення управління у МПС. Автор дійшов до висновку, що формування інформаційно-правового середовища ОВС України як суб'єкта управління МПС та його інтеграція до єдиного інформаційно-правового простору правоохоронних органів країн світу є однією із надійних гарантій забезпечення певною мірою цивілізованої участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності. У роботі проаналізовано досвід інформаційно розвинутих країн світу щодо розробки міжнародних стандартів у галузі захисту персональних даних. Автор виходив з того, що узагальнені правила поводження з персональними даними сприятимуть усуненню перешкод для співробітництва суб'єктів управління у МПС, а також дозволять ОВС України ініціювати розробки щодо зваженого використання європейських стандартів в галузі прав і свобод людини з метою їх цивілізованої участі у МПД.

У дисертації запропоновано для боротьби та попередження транснаціональної злочинності підвищити ефективність діяльності суб'єктів управління у МПС за рахунок створення комплексного інформаційного забезпечення управління ОВС України, концептуальні засади якого базуються на новій єдиній інформаційній політиці міжнародних правоохоронних органів й організацій. Автор дійшов до висновку, що інформатизація справляє значний вплив на просування міжнародної правоохоронної діяльності у цивілізовану.

ВИСНОВКИ

У результаті дисертаційного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на системне удосконалення організаційно-правових засад участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності з метою сприяння реалізації цивілізованої міжнародної правоохоронної діяльності. Основні з них наступні:

1. З огляду на важливість з'ясування змісту поняття „цивілізована міжнародна правоохоронна діяльність”, а також невизначеності цього терміна у національному законодавстві та

у науковому обігу, у дисертації завдяки комплексному дослідженню визначено та розкрито основні ознаки цивілізованої МПД: головним орієнтиром цієї діяльності повинні бути загальновизнані принципи міжнародного права; діяльність, що здійснюється цивілізованими державами, тобто тими, що поширюють на своїй території найважливіші міжнародно-правові акти в галузі забезпечення прав і свобод людини та людства; діяльність, яка виходить із об'єктивної потреби міжнародної спільноти в цілому та особистості зокрема, а також із обґрунтованої необхідності активної співпраці держави, суспільства та індивіда; діяльність, яка зважає передусім на якісний аспект міжнародного співробітництва; діяльність, яка реалізується на засадах високого рівня відповідальності кадрів компетентних органів, а також загальної правової культури; діяльність, що спирається на сучасні наукові дослідження, використовує інтелектуальний потенціал суспільства задля створення таким чином належних умов для його зростання та безпечного існування самої цивілізації.

2. Розроблено категоріальний апарат міжнародної правоохоронної діяльності.

3. Запропоновано вирішити проблему підвищення ефективності МПД та трансформування її у цивілізовану діяльність шляхом якісної реалізації МПД суб'єктами цієї діяльності у міжнародній правоохоронній сфері. Досягненню цього результату сприяло комплексне вирішення завдань державного (міждержавного) управління у МПС та їх реалізація, зокрема ОВС України як суб'єкта державного (міждержавного) управління в зазначеній сфері.

4. Сформульовано та обґрунтовано загальні засади концепції управління у МПС, що базуються на широкому трактуванні державного управління, системному та синергетичному підходах.

5. Визначено міжнародну правоохоронну сферу об'єктом державного (міждержавного) управління, запропоновано дефініцію МПС. На основі систематизації особливостей об'єкта управління зроблено висновок щодо активної ролі МПС у процесі управління.

6. Наголошено на необхідності посилення соціальної ролі ОВС України, у тому числі в галузі забезпечення прав і свобод людини та людства на рівні світових стандартів, шляхом зваженого включення цих органів до складу системи суб'єктів управління у міжнародній правоохоронній сфері.

7. Визнаючи національну правову базу ефективним засобом гарантування належної участі ОВС України у МПД, у дисертації запропоновано та обґрунтовано підхід до комплексного формування належного правового підґрунтя. Використовуючи договірно-правовий та інституційний механізми правового регулювання, доведено значний позитивний вплив ратифікованих міжнародних угод на забезпечення умов інтеграції ОВС України до цивілізованої міжнародної правоохоронної діяльності.

8. Розроблено проект Закону України „Про міжнародну правоохоронну діяльність України”; запропоновано здійснити наукову систематизацію нормативно-правових актів України в галузі

МПД; наголошено на необхідності зваженої послідовної ратифікації Україною найважливіших міжнародних міждержавних й міжвідомчих угод та розробки надійних механізмів їх імплементації.

9. Аналіз компетенції, організаційно-правових засад діяльності певних суб'єктів управління у МПС дозволив усвідомити роль ОВС України у зазначеній діяльності. Виходячи із об'єктивних потреб МПС, доведено, що місце ОВС України у механізмі взаємодії та співробітництва суб'єктів управління визначається їх компетенцією, яка безпосередньо залежить від обсягу тієї частини МПС, що потребує управлінського впливу ОВС України, а також загальної стратегії суб'єктів управління щодо розподілу та зваженої й повної реалізації управлінських функцій.

10. Запропоновано концептуальні засади нового Положення про НЦБ Інтерполу в Україні, в яких ця структура визначена суб'єктом як державного, так і міждержавного управління у міжнародній правоохоронній сфері.

11. Доведено, що формування інформаційно-правового середовища ОВС України як суб'єкта управління МПС значною мірою сприяє належній участі цих органів у міжнародній правоохоронній діяльності.

12. Незважаючи на певні недоліки, участь ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності носить ознаки цивілізованості, які можна розширити та поглибити, взявши до уваги вироблені автором пропозиції та рекомендації щодо організаційно-правових засад управління цих правоохоронних органів. Оскільки рівень МПД визначається цивілізованим внеском кожного суб'єкта такої діяльності, дисертант переконаний, що необхідні подальші дослідження в напрямку розробки організаційно-правових засад діяльності інших суб'єктів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Леженіна О.І. Україна в Європейському інформаційному просторі: гравець на полі чи на лаві запасних // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2001. – Вип. 16. – С. 305-310.
2. Леженіна О.І. Аналіз та шляхи підвищення ефективності системи управління міжнародною правоохоронною діяльністю ОВС України: організаційно-правовий аспект // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2002. – № 3. – С. 121-128.
3. Леженіна О.І. Інформаційно-правовий аспект управління міжнародною правоохоронною діяльністю ОВС України: міжнародні стандарти // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2002. – Вип. 20. – С. 129-133.
4. Леженіна О.І. Аналіз та напрямки розвитку інформаційного забезпечення міжнародної правоохоронної діяльності ОВС України: організаційно-правовий аспект // Право і безпека. – 2002. – № 4. – С. 106-108.

5. Леженіна О.І. Міжнародна правоохоронна діяльність: поняття, цілі, завдання, принципи // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2003. – № 21. Ч. 1. – С. 164-170.

6. Леженіна О.І. Правові засади участі ОВС України у міжнародній правоохоронній діяльності // Наше право. – 2003. – № 3. – С. 48-54.

7. Леженіна О.І. Концептуальні засади інформаційного забезпечення міжнародної діяльності органів внутрішніх справ України у боротьбі з торгівлею людьми // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України. – 2003. – Вип. 2. – С. 228-233.

8. Леженіна О.І. Кадрове забезпечення міжнародної правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України: напрямки розвитку // Матеріали науково-практичної конференції „Актуальні проблеми управління персоналом органів внутрішніх справ України”, 24 жовтня 2002 року. – Національний університет внутрішніх справ. – 2002. – С. 174-178.

9. Леженіна О.І. Міжнародна правоохоронна діяльність органів внутрішніх справ України: захист прав людини на приватність особистої інформації // Матеріали III Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції „Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління”. – Національний університет ім. В.Н. Каразіна: Харків, 2002. – С. 312-313.

10. Леженіна О.І. Концептуальні засади управління органів внутрішніх справ України міжнародною правоохоронною сферою // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Актуальні проблеми державотворення в умовах адміністративної реформи” 11-12 квітня 2003 р. м. Запоріжжя: Юридичний ін-т МВС України, 2003. – С. 38-40.

11. Леженіна О.І. Участь органів внутрішніх справ України у міжнародній правоохоронній діяльності: методологічні засади // Тези XI Міжвузівської студентської наукової конференції „Наука і вища освіта” (Запоріжжя). – 2003. – Вип. 7. – С. 194-195.

АНОТАЦІЇ

Леженіна О.І. Організаційно-правові засади участі органів внутрішніх справ України у міжнародній правоохоронній діяльності. – *Рукопис*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет внутрішніх справ, Харків, 2004.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретико-методологічних й організаційно-правових засад, форм та методів міжнародної правоохоронної діяльності (МПД) органів внутрішніх справ України, а також шляхів її удосконалення. Розроблено категоріальний апарат МПД. Запропоновано комплексний підхід щодо підвищення ефективності МПД з позицій теорії управління (у організаційно-правовому аспекті) та відповідну концепцію управління. Проаналізовано особливості

міжнародної правоохоронної сфери (МПС) як об'єкта управління. Вперше визначено й системно досліджено роль та місце ОВС України в системі державного (міждержавного) управління МПС. Проаналізовано специфіку правового регулювання ОВС України як суб'єкта МПД та суб'єкта управління у МПС. Запропоновано організаційно-правові засади щодо удосконалення управління ОВС України в напрямку забезпечення їх цивілізованої участі у МПД.

Ключові слова: міжнародна правоохоронна діяльність, система державного (міждержавного) управління міжнародною правоохоронною сферою, концепція управління, об'єкт управління, суб'єкт управління, організаційно-правові засади, правове регулювання, цивілізована участь, органи внутрішніх справ України.

Леженина О.И. Организационно-правовые основы участия органов внутренних дел Украины в международной правоохранительной деятельности. – *Рукопись*.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – теория управления; административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет внутренних дел, Харьков, 2004.

Диссертация посвящена исследованию теоретико-методологических и организационно-правовых основ, форм и методов международной правоохранительной деятельности (МПД) органов внутренних дел Украины, а также путям её усовершенствования. Разработан категориальный аппарат МПД. МПД государства рассматривается как деятельность, которая: определяется международной правоохранительной и международной судебной функциями, реализуемыми национальной системой правоохранительных и судебных органов; осуществляется в пределах международных охранительных и регулятивных правоотношений; отвечает системе принципов рассматриваемых правоотношений. С учетом многоаспектности анализируемой МПД обоснована целесообразность анализа ее управленческого аспекта.

Впервые предложен комплексный подход для усовершенствования МПД и ее трансформации в цивилизованную МПД с позиций теории управления (в организационно-правовом аспекте). В результате анализа особенностей МПД сделан вывод о необходимости исследования организационно-правовых основ государственного (межгосударственного) управления в международной правоохранительной сфере (МПС), конструктивно используя системный и синергетический подходы. Сформулирована и обоснована концепция управления в МПС, которой определены: широкое толкование государственного управления; объект управления – международная правоохранительная сфера, требующая организующего воздействия определенных национальных органов всех ветвей государственной власти, а также международного управленческого механизма; субъекты управления и их полномочия. Акцентируется внимание на функциях, методах и формах государственного (межгосударственного) управления МПС. В работе

отражены существующие проблемы МПС и возможные организационно-правовые мероприятия их решения; дана дефиниция МПС.

Впервые для обеспечения согласованной интеграции национальных правоохранительных органов в единое международное правоохранительное пространство определено и системно исследовано место и роль ОВД Украины в системе государственного (межгосударственного) управления МПС. Базой для комплексного анализа ОВД Украины как субъекта МПД и субъекта управления в МПС являются разработанные в диссертации теоретико-методологические основы участия ОВД Украины в МПД. Исходя из того, что ОВД Украины являются субъектом международно-правовых и административно-правовых отношений, в работе предложен подход к комплексному формированию надлежащей правовой базы участия ОВД Украины в МПД. Использование договорно-правового и институционального механизмов правового регулирования позволило оценить позитивное влияние ратифицированных Украиной международных соглашений на обеспечение условий интеграции ОВД Украины в цивилизованную МПД. В работе сформулированы рекомендации относительно внесения изменений и дополнений к действующему национальному законодательству в области МПД. Особое внимание уделено исследованию места и роли ОВД Украины в организационно-правовом механизме взаимодействия и сотрудничества определенных субъектов управления в МПС. Для обоснования возможности и потенциала ОВД Украины осуществлять цивилизованную МПД в работе обобщены существующие организационно-правовые основы и предложены перспективные организационно-правовые мероприятия.

Ключевые слова: международная правоохранительная деятельность, система государственного (межгосударственного) управления международной правоохранительной сферой, концепция управления, объект управления, субъект управления, организационно-правовые основы, правовое регулирование, цивилизованное участие, органы внутренних дел Украины.

Lezhenina O.I. Organizational and legal foundations of participation of internal affairs bodies of Ukraine in international law enforcement activities. – Manuscript.

The thesis for a candidate of law degree on the specialty 12.00.07 – Theory of Management; Administrative Law and Process; Financial Law: Informational Law. – National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2004.

The thesis is devoted to the research of theoretical and methodological, and organizational and legal foundations, forms and methods of International Law Enforcement Activities (ILEA) of internal affairs bodies of Ukraine and the ways of its improvement. Categorical system of ILEA has been developed. Composite approach is given to enlarge the efficiency ILEA based on the theory of management (in the organizational and legal aspect) and corresponding concept of management. The particularities of

International Law Enforcement Sphere (ILES) have been analyzed. The role and position of internal affairs bodies of Ukraine in the system of state (and interstate) management of ILES has been defined and methodologically analyzed for the first time. The specificity of normative legal regulation of internal affairs bodies of Ukraine as the subject of ILEA and the subject of management in ILES has been examined. Organizational and legal bases to improve the management of internal affairs bodies of Ukraine to supply their civilized participation in ILEA have been proposed.

Key words: international law enforcement activities, system of state (and interstate) management of international law enforcement sphere, concept of management, object of management, subject of management, organizational and legal foundations, legal regulation, civilized participation, internal affairs bodies of Ukraine.